

GALERIILE SUBTERANE DIN ORAȘUL CAHUL „ȘI ASTĂZI RĂMÂN O ENIGMĂ”

Aliona GRATI

Ion GHELEȚCHI

Galeriile subterane din orașul Cahul „și astăzi rămân o enigmă”

Rezumat. Dialogul se desfășoară pe marginea uneia dintre cele mai interesante descoperiri din ultimii ani din zona orașului vechi Cahul. Ion Ghelețchi, doctor în istorie, conferențiar și prorector la Universitatea de Stat „B.P. Hasdeu” din Cahul, își dezvăluie experiența de cercetare arheologică asupra galeriilor subterane, descoperite recent în orașul Cahul, expunându-și ipotezele privind perioada în care acestea au fost construite, precum și modul în care au fost utilizate. Aceste galerii subterane sunt de obicei amplasate la o adâncime ce variază între 3 și 7 m. Ele au forma unui tunel cu înălțime de aproximativ 1,70 și 1,80 m, căptușit cu cărămizi arse așezate aproape perfect, având o boltă semicilindrică. Materialul de fabricare a cărămizilor este lutul amestecat cu nisip. Unele galerii serveau ca depozite de păstrare a produselor alimentare și a diferitor băuturi, altele pentru păstrarea peștelui și depozitare a gheții. Cea mai vehiculată legendă din regiune în legătură cu acestea este că ar exista un pasaj de trecere de la Cahul, pe sub râul Prut, care ar ieși în localitatea Oancea (România). Adevărul istoric al acestor tuneluri rămâne a fi o temă de cercetare pentru viitor.

Cuvinte-cheie: Cahul, galerii subterane, legendă urbană, adevăr istoric.

The Underground Galleries in the City of Cahul „Even Today They Remain an Enigma”

Abstract. The dialogue takes place on the sidelines of one of the most interesting discoveries of recent years in the area of the old city of Cahul. Ion Ghelețchi, doctor in history, associate professor and vice-rector at the State University “B.P. Hasdeu” from Cahul, reveals his experience of archaeological research on the underground galleries, recently discovered in the city of Cahul, exposing his hypotheses regarding the period in which they were built, as well as how they were used. These underground galleries are usually located at a depth varying between 3 and 7m. They are in the form of a tunnel about 1.70 and 1.80 m high, lined with almost perfectly laid burnt bricks, having a semi-cylindrical vault. The material for making bricks is clay mixed with sand. Some galleries served as warehouses for storing food and various beverages, others for storing fish and storing ice. The most circulated legend in the region in relation to these underground galleries is that there would be a passage from Cahul, under the Prut river, which would come out on the town of Oancea (Romania). The historical truth of these tunnels remains a research topic for the future.

Keywords: Cahul City, Underground Galleries, Urban Legend, Historical Truth.

AG: Domnule doctor Ion Ghelețchi, sunteți conferențiar și prorector la Universitatea de Stat „B.P. Hasdeu” din Cahul și, cu siguranță, unul dintre cei mai activi animatori ai lumii universitar-academice de aici. Localitatea are o vechime de mai multe secole, schimbându-și de câteva ori denumirea în contexte istorice diferite. Simțiți nevoia, mă refer la comunitatea dumneavoastră de cercetători și de studenți, de a cunoaște trecutul localității? Ce aspecte ale acestui trecut vă interesează cel mai mult? Ce nu acceptă amânarea?

IG: Amplasată în partea de sud-vest a Republicii Moldova, localitatea Cahul nu s-a bucurat de-a lungul anilor de o atenție mai specială a cercetătorilor și nici nu s-au prea făcut săpături arheologice. Abia în ultimii opt ani a început cercetarea sistematică a orașului Cahul din punct de vedere arheologic, istoric, etnografic, economic, social, cultural etc.

AG: Orașul Cahul este menționat în notele de călătorie ale pelerinilor, adunate în colecțiile Academiei Române *Călători străini despre Țările Române*, despre această localitate au scris, încă în perioada interbelică, istoricul Zamfir Arbore și scriitorul Geo Bogza. Ce descoperiri noi, pe care nu le-au menționat aceștia, de pildă, s-au făcut în perioada la care vă referiți?

IG: Pe teritoriul actualului municipiu, în special în partea de sud a orașului, s-au descoperit nenumărate fragmente de galerii subterane și beciuri vechi, care, potrivit legendelor locale ar data din perioada turcilor. Se zice că intervalul de construcție al acestora ar fi perioada între secolul al XVI-lea și începutul secolului al XIX-lea. Totuși, conform ultimelor cercetări arheologice, ele au fost construite începând cu a doua jumătate a secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea. Cea mai vehiculată legendă din regiune în legătură cu aceste galerii subterane este că ar exista un pasaj de trecere de la Cahul, pe sub râul Prut, care ar ieși în localitatea Oancea (România). Lucrul acesta este imposibil dacă ții cont de tehnicile rudimentare de construcție din acea perioadă și de faptul că o galerie pe sub râul Prut cu distanța de 7 km necesită o mare risipă de materiale de construcție și de resurse umane. Acest fapt ar fi fost consemnat, cu siguranță, în cronicile timpurilor.

AG: Descoperirea neașteptată a unor galerii poate provoca imaginarul colectiv, legendele fiind indispensabile în aceste situații. Bănuiesc că existența unor astfel de vestigii ale trecutului le dă localnicilor un plus de demnitate și îi face să se simtă niște privilegiați. Există vreun studiu dedicat acestor galerii?

Fig. 1 Galeria de la restaurantul „Marco Polo”.

IG: Din păcate, nu s-a găsit până acum nicio descriere de epocă și nu există niciun plan al construcției acestor pasaje subterane. Anume din acest considerent orice nouă descoperire trezește mare entuziasm în rândul cahulenilor.

AG: Când au fost săpate aceste galerii și cine a avut nevoie de ele?

IG: Și în prezent apar mai multe întrebări în privința anilor în care au fost construite aceste galerii. Rezultatele cercetărilor arheologice, efectuate în anul 2016, în comun de către Agenția Națională Arheologică și Universitatea de Stat „B.P. Hasdeu” din Cahul, la sediul nou al Teatrului Republican Muzical-Dramatic „B.P. Hasdeu” scot la iveală mai multe dovezi științifice privind perioada de construcție, precum: piese de ceramică, piese de fier, resturi de vase de sticlă și faianță de la mijlocul și din a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Cea mai concludentă dovadă a dat-o descoperirea unui vas de sticlă cilindric de bere marca „Калинкинь”, având imprimată stema Imperiului Rus, care a fost fabricat între anii 1882 și 1896.

O altă dovadă este existența în regiune, începând cu anul 1844, a fabricilor de cărămidă, care au funcționat neîntrerupt până la începutul celui de-al Doilea Război Mondial. De aceea, la momentul actual, arheologii aduc ipoteza unei datări mai vechi de 1840.

AG: Cum arată construcțiile acestea subterane?

IG: Aceste galerii subterane sunt de obicei amplasate la o adâncime ce variază între 3 și 7 m. Ele au forma unui tunel cu înălțime de aproximativ 1,70 și 1,80 m, căptușit cu cărămizi arse, așezate aproape perfect, având o boltă semicilindrică. Materialul de fabricare a cărămizilor este lutul amestecat cu nisip.

AG: Ziceați de mai multe canale de astfel care străpung pământul în zona orașului vechi.

IG: Da, sunt mai multe. Cercetările arheologice au descoperit până în prezent câteva galerii subterane în spațiul actual al municipiului Cahul. Acestea se situează, după cum urmează:

O galerie de 10 m, descoperită în anul 2004, în prezent în stare de conservare, se află la sediul actual al restaurantului „Marco Polo” (fig. 1, 2, 3, 4).

Un beci cu lungimea de 7 m, lățimea de 5 m și înălțimea de aproximativ 2,5 m, precum și o galerie lungă, de aproape 20 de metri se află la sediul vechi al Teatrului Republican Muzical-Dramatic „B.P. Hasdeu” (fig. 5, 6, 7). Cercetările acestora s-au efectuat în primăvara anului 2016.

Trei galerii subterane, cea mai importantă fiind galeria nr. 2, conservată în prezent, amplasată la adâncimea de 2,5 m, cu o lungime de 22,5 m, se situează la sediul nou Teatrului Republican Muzical-Dramatic „B.P. Hasdeu” (fig. 8, 9, 10, 11, 12, 13). Cercetările s-au efectuat, la fel, în primăvara anului 2016. Specialiștii presupun că tunelul a fost construit acum o sută de ani sub o casă de jocuri de noroc pentru ostașii români.

Fig. 2, 3 Galeria de la restaurantul „Marco Polo”.

Fig. 4 Galeria de la restaurantul „Marco Polo”.

Fig. 5 Galeria de la sediul vechi al Teatrului Republican Muzical-Dramatic „B.P. Hasdeu”.

Fig. 6 Galeria de la sediul vechi al Teatrului Republican Muzical-Dramatic „B.P. Hasdeu”.

Fig. 7 Cărămida din galeria de la sediul vechi al Teatrului Republican Muzical-Dramatic „B.P. Hasdeu”.

Fig. 8, 9 Galeria de la sediul nou al Teatrului Republican Muzical-Dramatic „B.P. Hasdeu”.

Fig. 10, 11 Galeria de la sediul nou al Teatrului Republican Muzical-Dramatic „B.P. Hasdeu”.

Fig. 12 Galeria de la sediul nou al Teatrului Republican Muzical-Dramatic „B.P. Hasdeu”.

Fig. 13 Obiecte din galeria de la sediul nou al Teatrului Republican Muzical-Dramatic „B.P. Hasdeu”.

Ion Ciobanu, reprezentantul Agenției Naționale Arheologice, susține că „A fost construită cu scopul de a avea o legătură subterană ferită de ochii lumii între mai multe clădiri. Care ar fi clădirea și de ce nu a fost finisată construcția acestei galerii rămân aspecte sub semnul întrebării”.

O galerie de aproximativ 5 m, care s-a descoperit în urma ploilor din primăvara anului 2017 și care a fost demolată, deoarece reprezenta un pericol public se află în perimetrul răzoarelor cu flori, se află lângă sediul fostei Judecătoria Cahul (fig. 14, 15, 16).

O galerie de 12 metri lungime care a fost demolată în primăvara anului 2017 se situa lângă sediul Procuraturii Cahul (fig. 17, 18, 19).

Galeria cu o lungime de 15 m și o înălțime de 1,8 m, foarte bine păstrată, descoperită recent, în vara anului 2022, lângă poarta de la intrare în Fabrica de Vinuri SA „Cricova”, filiala Cahul a dat peste cap ipoteza că galeriile au fost construite doar în regiunea orașului vechi. Această se află în partea de nord a orașului, la o distanță de aproximativ 3 km de regiunea veche a orașului. În momentul de față, această galerie este conservată.

Vorbim acum doar de galeriile descoperite de arheologii de la Agenția Națională Arheologică, dar în oraș sunt diferite locuri private unde se păstrează urme ale galeriilor și beciuri, unele dintre ele fiind valorificate și în prezent.

Fig. 14,15 Galeria lângă sediul fostei Judecătorii Cahul.

AG: Un tunel subteran este săpat, de regulă, pentru a asigura trecerea nevăzută a oamenilor dintr-un loc în altul. În perioadele mai vechi, proprietarii de cetăți și castele își asigurau astfel evadarea, cum, de pildă, stau lucrurile la Hânțești, cu galeriile de pe lângă Conacul Manuc Bey. Care a fost scopul construcției galeriilor de la Cahul?

IG: Din cercetările arheologice și de arhivă referitoare la destinația galeriilor din epocile anterioare, dar pornind și de la specificul local al orașului Cahul, se deduc mai multe ipoteze:

a) *Depozite de păstrare.* În orașul Cahul, ca și în orașul Leova (unde au fost descoperite galerii și beciuri asemănătoare ce datează aproximativ din aceeași perioadă), care erau cele mai mari târguri din regiune, aceste galerii serveau ca depozite de păstrare a produselor alimentare și a diferitor băuturi. Lățimea acestora nu permitea amplasarea butoaielor obișnuite, de aceea aici erau depozitate vinurile în sticle destinate pentru export. Ținem să menționăm în acest context că râul Prut a fost navigabil între anii 1850 și 1940 pe porțiunea Giurgiulești – Leușeni.

Fig. 16 Galeria lângă sediul fostei Judecătorii Cahul.

b) *Depozite de păstrare a peștelui.* Orașul este amplasat pe locul unde râul Frumoasa se vărsa în lacul cu același nume. Aici erau numeroase bălți pline cu pește care era prins, depozitat și ulterior transportat către porturile Galați și Brăila. Pescarii bătrâni din regiune povestesc că, iarna, gheața – pe care o foloseau vara pentru păstrarea peștelui – era tăiată și depozitată în straturi acoperite cu paie aici în galerii. Adică, aceste galerii și beciuri serveau ca locuri de depozitare a gheții. De-a lungul malului fostului lac Frumoasa și al bălții Bălcea sunt mai multe beciuri și galerii.

c) *Baza de aprovizionare cu materiale de construcție.* Cahulul a obținut statut de oraș și de centru de reședință județeană pe 18 decem-

Fig. 17 Galeria de lângă sediul Procuraturii Cahul.

Fig. 18 Galeria de lângă sediul Procuraturii Cahul.

Fig. 19 Obiect din galeria de lângă sediul Procuraturii Cahul.

brie 1835. Începând cu anul 1840, aici au demarat numeroase lucrări de construcție a unor sedii ale diferitor instituții administrative, dar și a Catedralei Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil. Materialul de construcție de bază a fost cărămida arsă, întrucât orașul este amplasat într-o regiune foarte săracă în zăcăminte naturale, aici fiind prezente doar argila și nisipul. Astfel că meșterii s-au orientat să utilizeze bogățiile subsolului local, iar aceste galerii au fost construite pentru a colecta cât mai mult material de construcție. De menționat e că ele nu au un perete terminal. La această ipoteză se mai adaugă dovada că s-au descoperit o mulțime de astfel de galerii în jurul Catedralei și a centrului administrativ vechi, amplasat în prezent în jurul Parcului Municipal „Grigore Vieru”.

d) *Pasaje de trecere.* Atât orașul Cahul, cât și Leova au avut comunități foarte mari de evrei pe la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul celui de-al XX-lea, care depășeau cifra de 12 mii în Cahul și, respectiv 9 mii, în Leova. Principalii comercianți din regiune erau evreii. În a doua jumătate a secolului al XIX-lea, orașul Cahul avea o faimă foarte rea din cauza drumurilor impracticabile din cauza noroiului, unde adeseori se înglodau căruțele încărcate. Evreii, fiind ingenioși, au construit aceste pasaje de trecere pentru a transporta iute marfa. În galerii au fost descoperite mai multe inele de fier de care, de obicei, erau legați caii. Înălțimea galeriilor permitea trecerea cailor, dar lățimea nu permitea trecerea căruțelor.

AG: În lumina acestor descoperiri, aveți cumva vreun proiect de cercetare în care să vă doriți să aflați mai multe?

IG: Astăzi galeriile subterane de la Cahul rămân încă o enigmă. Ele există, dar trebuie cercetate. În perspectivă, ele pot fi o carte de vizită pentru turismul din sudul Republicii Moldova. Galeria subterane din Cahul, Leova și Hâncești trebuie cercetate, conservate și puse în valoare prin crearea unui traseu turistic național și internațional.